

В проповедях Ю. Пабрежи, сохранившихся в рукописях [48, 49], критикуется много народных обрядов, обычаев и традиций, имевших распространение в Жямайтии (Западная Литва) в конце XVIII в. — начале XIX в. Но, критикуя их, Пабрежа, очень хорошо знавший народный быт и фольклор этого края, нарисовал в месте с тем и довольно полную картину духовной жизни крестьян. Эти материалы представляют большой интерес для этнографов и фольклористов.

Пабрежа приводит данные о жямайтских свадебных, похоронных обрядах и обычаях, а также сведения о праздновании народных календарных празднеств (рождества, пасхи, семика, Иванова дня) и связанных с ними обычаев, о молодежных гуляниях и взаимоотношениях молодых людей. Первый раз в литовской этнографической литературе Пабрежа описал интереснейший и редкий обычай «перетаскивания бревна» (блукис) во время рождественских праздников. Этот обычай родственен аналогичному латышскому обычаю, связанному с тем же периодом.

В проповедях имеются сведения о ряженных (переодевания мужчины женщиной, и наоборот, а также другими существами) во время свадьбы или в другие моменты жизни. Пабрежа тщательно описывает некоторые народные хороводные игры и танцы («Казак», «Круг», «Подушка» и др.), которые в особенности исполняли во время свадеб.

Приводимые Пабрежой материалы о народном быте и духовной культуре Жямайтии являются первыми аутентичными сведениями очевидца. Уже позже С. Даукантас, Л. Юцявичюс, М. Валанчюс в своих работах привели больше этнографических материалов этого края.

„Eilės apie srovą, Telšiuose atbūtą“ ir kiti J. Pabrėžos ranka rašyti tekstai S. Daukanto rankraštiname dainų rinkinyje

Vytautas Jurgutis

S. Daukanto rankraštiname lietuvių liaudies dainų rinkinyje¹ yra 2 nedideli pluošteliai, rašyti J. Pabrėžos ranka. Nėra abejonės, kad abu šie pluošteliai pateko į rinkinį iš paties J. Pabrėžos.

Kaip žinoma, S. Daukantui išvykstant į Peterburgą, tautosakos užrašymą ir persiuntimą jam iš pradžių organizavo J. Pabrėža. S. Daukantas aplankė J. Pabrėžą 1834 m., dar prieš leisdamasis į tolimą kelionę. Apie tai J. Pabrėža rašo 1834.XII.19 d. laiške J. K. Gintilai [98]: „Bówa pri muosó hoc anno Nobilis Juvenis wadyynams Jomiilesta Pons Symóns Dawkats [...] atsytoolindams a nobis ku S. Pieters Burg [...]“ Matyti, tada jie abu susitarė, kad J. Pabrėža sutels tautosakos užrašinėtojų ir jų užrašymus siuntinės S. Daukantui.

1835.III.20 d. laiške J. K. Gintilai [99] J. Pabrėža rašo: „[...] Ukyniiks Dawkats teyszboočýzi, kad negalieju wysyms Jo geydóleems ózgaana padariyti [...]. Tus Jsrszaszus

¹ Lietuvos TSR Respublikinės bibliotekos Rankraštynas /toliau — RBR/, f. 110, pluošteliai XIII ir XV.

prijungtus [...] teyksis Szwyisiausis Jomiilesta atadóóuty bastam Ukynikóu Peterburga Daaukátóu.“ Ir su humoru priduria: „Tesóleeeyd món tóóu kaltiiby, jog teep Ji waadinó: teep nees paats Jis noores wadyynams: yr kyteep Ji praaminát, reektu pasydóóuty ónt lojoonys“.

Išlikę S. Daukanto rinkinyje keliolika pirmųjų mažo formato popieriaus lapų pluoštelių, kuriuose dainų tekstai užrašyti įvairiomis rašybenomis, tikriausiai yra J. Pabrėžos atsiųsti į Peterburgą. Kai kuriuose iš jų yra pataisų J. Pabrėžos ranka (pvz., IV pluoštelis, tekstas 1). X pluoštelyje prie 3 tekstų (X 7, X 12, X 20) S. Daukantas savo ranka prirašė: „napisana p. X. Pabrėža“, „X. Pabrėža“, tuo paliudydamas J. Pabrėžos autorystę. Tai žinomi J. Pabrėžos eilėraščiai „Esu sau žmogelis“, „Apie pypkininką“ ir didaktinis kūrinėlis „Apie neučtyvus apsiėjimus jaunumėnės“ („Nu jūs, mergės, gudriai dirbkit [...]“)². Neapsiriksime pasakę, jog ir paties J. Pabrėžos rašytus XIII ir XV pluoštelius S. Daukantas gavo tada pat, 1835 m., kartu su kitais.

XIII pluoštelis yra pailgas 11×18 cm formato sulenktų lapelių sąsiuvinėlis /16 p./, kuriame tekstas užima tik 1—5 puslapius. Čia įrašytos 2 liaudies dainos: humoristinė latvių liaudies daina apie vargšą žmogelį, parvedusį dvaro mergele: „Aš apeme muysiu meyta [...]“, ir lietuvių liaudies daina apie riebę oželį: „Augino bobelė riebę oželį [...]“ Įdomus ir neįprastas šios dainos priedainis, gal, yra atklydęs nuo Pakuršio pusės. Daina apie riebę oželį, rodos, tebėra gyva Žemaitijoje, nes prieš keletą metų teko girdėti Telšių etnografinį ansamblį dainuojant ją su panašiu įmantriu priedainiu. Latvių liaudies dainą J. Pabrėža užrašė su melodija, o dainos „Riebus oželis“ teksto pabaigoje buvo nubraižęs linijas, bet melodijos neužrašė.

XV pluoštelis irgi yra tokio paties popieriaus pailgas 11×16 cm formato 16 psl. sąsiuvinėlis, visas prirašytas. Čia užrašyti 2 tekstai: vienas — lietuviškas, vienas — latviškas. Lietuviškas tekstas šiame pluoštelyje ne liaudies daina, bet literatūrinis satyrinis komiškas kūrinėlis „Eilės apie srovą jo mylistos pono Pevcevičiaus su Bereliu rendoriu Chveiliniu, Telšiuose atbūtą“. Antrasis tekstas — latvių liaudies daina „Dienėjau pie kundzinia pirmu gātu [...]“ Ši daina turi paralelių lietuvių tautosakoje /pvz., „Slūžijau būžijau pas poną, davė man ponas vištelę [...]“/³.

Šioje publikacijoje pateikami visi keturi J. Pabrėžos užrašytieji tekstai [66, 67]. 3 liaudies dainos — lietuvių ir latvių — gali būti vertingos tautosakininkams, ypač tyrinėjantiems folklorinius ryšius. Literatūrinis kūrinėlis „Eilės apie srovą“ savo ruožtu yra svarbus lietuvių literatūros istorikams. Ties šiuo kūrinėliu turime stabtelėti plačiau.

„Eilės apie srovą, Telšiuose atbūtą“, J. Pabrėžos užrašytos su melodija, yra ilgoka, 84 dvielių satyrinė humoristinė poemėlė apie vieną bylą senajame Telšių teisme. Rendo-

¹ Keturi J. Pabrėžos 1834—1838 m. laišakai J. K. Gintilai [98—101] į Peterburgą paskelbti [158]; šių laiškų originalai yra RBR, PR 277.

² Tuos 3 J. Pabrėžos eilėraščių tekstus [3—5] iš S. Daukanto rinkinio X pluošto paskelbė Vac. Biržiška [143]. Pirmuosius 2 eilėraščius [3, 4] žr. taip pat [174] (p. 327—328).

Reikia pažymėti, kad J. Pabrėžos eilėraščiai, ypač 2 pirmieji, buvo anuomet paplitę liaudyje, nes S. Daukanto rinkinyje jų užrašyta bent keliolika variantų: „Esu sau žmogelis“ — pluošteluose VI 3, VIII 14, IX 14, XX 5, XXI 13, XXVII 17, XXIX 3, XXXII 1, XXXII 23, XXXIII 103, „Apie pypkininką“ — V 5, VI 7, VII 2, XXIV 21, „Nu jūs, mergės...“ — XXI 67, XXII 18. Dar niekas, rodos, nėra mėginęs palyginti tų užrašytų variantų vienus su kitais ir rekonstruoti iš jų geriausius J. Pabrėžos eilėraščių tekstus.

³ Lietuvių tautosaka, Penktieji tomai, Pirmas tomas, Dainos, V., 1962, p. 613—615.

riaus /arendoriaus, nuomininko/ Berelio arkliui nuėdė kaimyno bajorėlio Pevcevičiaus javus. Pevcevičius užgrobė arklius, kad Berelis atlygintų „iškađą“. Tačiau Berelis gudriai atvagia arklius naktį ir nieko neboja.

Pevcevičius apskundžia Berelį teismui, o Berelis, gavęs bylos raštus /„paziavus“/, iš pradžių neima į galvą, bet paskui sunerimsta ir kreipiasi patarimo į savo poną, Viešvėnų „kamisorių“ /dvaro valdytoją, prievaizdą/. Ponas pataria Bereliui šauktis Telšių advokato Tautkevičiaus pagalbos. Advokatas bara Berelį už delsimą, bet, suderėjęs atlyginimą, liepia „skribentėliui“ /raštininkėliui/ surašyti atsakomąjį raštą į Pevcevičiaus skundą, dar, be to, atgaline data /„jau nuo mėnesies rašytą atranda“/.

Byla teisme vaizduojama Berelio pritikimų, komiškų situacijų ir išgyvenimų fone. Pirmas teisme kalba Pevcevičiaus advokatas Rubežėlis, kuris „vis meluoja“. Antruoju „stoja po sūdžiomis“ Tautkevičius; šis „ką tiklį sako, vis teisybę sako“.

Salių kalbos baigtos. „Voznasis“ /teismo tvarkdarys/ gena bylininkus iš „sūdavos“ į priemonę. Tautkevičius vedasi Berelį, juosius lydi apspitęs visas būrys „plikontėlių“ /aplikantų, advokato padėjėjų ir mokinių/. Priemonėje jų belaukianti Srolienė su keliais „kurviais“ /pintinėmis/ obuolių. Tautkevičius ir visi plikontėliai prisikemša pilnas kišenes obuolių, o užsimokėti gauna Berelis: „Ot, jau ne tavo rublis sidabrinis, jau tur pažitką rendorius Chveilinis [...]“

Tautkevičius vedasi Berelį ir visą pulką į miestą, traktieriu pas Jonkelienę „sniedavoti“ /pusryčiauti/. Ten jie „ger visi smochniai, linksmai bylodamos, užsikąsdami, šnek rokuodamos“, o Berelį tik baimė ima, kiek reiks mokėti, „matant dvyliką gėrus plikontėlių“.

Grįžta į teismą, ten sužinos sprendimą. Teisėjas /ar raštininkas/ Dauburis /Daubarėlis, gal, Daubaras/, „im skaityti iš kningos“, ir paaiškėja, kad „ant kvizicijos padirbės“, t. y. byla dar nebaigta, bet atidėta tirti ir aiškinti. Vadinasi, nesibaigė vargai, rūpesčiai ir išlaidos.

Grįžta Berelis po teismo į karčiamą prie arklio ir randa ten jau besėdintį visai nusiminusį savo priešininką Pevcevičių: matyti, ir šiam teisme bus ėję ne geriau, ir šis nieko nelaimėjęs, tik išlaidų turėjo, o ir bylai dar nėra galo. Zodis po žodžio, abu jie sutaria susitaikyti ir šitaip užbaigti savo ginčą. Pastato alaus, vienas „dubeltavo“, antras „taip pat butelkavo“, ir štai „pons Pevcevičė zgadoj su Bereliu, jau nieko nebus kolytas sukčėlių“ — nebeturės iš jų naudos advokatėliai.

Poemėlė baigiasi Berelio gyvenimiškos patirties išvada, kad bylinėtis yra bepročių darbas: „[...] nuo to laiko, kame žmogų randu norint sprogotis — bepročiu išrandu“, kad „geriaus pasigadyti, kaip savo pelnelį veltui išlaidyti“.

Tokia yra poemėlės fabula. Nuo pradžios iki galo ji vystoma darniai, sklandžiai, gyvais vaizdais, iš pradžių kaip pasakojimas trečiuoju asmeniu, toliau nežymiai pereinančiu į paties Berelio pasakojimą pirmuoju asmeniu. Berelis kaip gyvas stoja prieš mus: paprastas patiklus žmogelis, naiviai gudrus ir baisiai nenorįs skirtis su savo rubleliais, gal ne tiek dėl šykštumo, o kiek dėl to, kad tie rubleliai jo sunkiai pelnyti. Visos Berelio nuotykių peripetijos, bylos eiga ir komiškos situacijos piešiamos humoristiškai pro Berelio mąstysenos prizmę, netgi pamėgdžiodant jo tarseną. Antra vertus, autoriaus simpatijos aiškiai Berelio pusėje, užjaučiami jo vargai, ir visame Berelio paveiksle nėra nė krislo pašaipos ar paniekinimo jo adresu dėl to, kad jis žydas.

Kartu šis kūrinėlis yra satyrinis — visas satyros aštrumas nukreiptas prieš teismą, kuriame vyksta byla, ir labiausiai — prieš advokatus. Pirmasis satyros taikinytis yra Berelio advokatas Tautkevičius, pašaipiai dar vadinamas Tautkiu ir Ėrciu-Tautkiu. Jis tik traukia rublį po rublio iš Berelio, ir jo pirmasis klausimas teismo dieną: „Ar turi rublių? Be tų

neapsieis“. Byla jam tiek rūpi, kiek turi iš jos naudos sau. Pevcevičiaus advokatas Rubežėlis kitaip nevadinamas, kaip sukčėliu, paršeliu. Neaplenkiami nė „aplikantai“, tie „plikeliai“, kurie tik geria ir valgo patekusio į jų nagus bylininko sąskaita. Kliūva ir tam „Mąsčiui didburniui [...]“, kliūva ir Duseikiui („tas Duseikėlis, kur su pilvu didžiu, by kumelskrandžiu [...]“), ir visiems kitiems urmu.

Kūrinėlis parašytas žemaičių tarme, tačiau išmargintas barbarizmais ir lenkiškais makaronizmais. Gal būt, autorius daro tai sąmoningai, pavartodamas barbarizmus kaip stilistinę priemonę, kad išlaikytų ano meto paprastų žmonių liaudišką šnekamosios kalbos koloritą, nes visur kitur kūrinėlio kalba lengva, gryna žemaitiška, gyva ir sklandi, sodri liaudiškų frazeologinių bei priežodinių posakių. Tai rodo autorių puikiai mokėjus gyvą šnekamąją liaudies kalbą, laisvai ir sklandžiai gebėjusį dėstyti ją mintis literatūriniame eiliuotame tekste.

Stai tik keletas pavyzdžių iš daugelio: „atvag žirgus naktį“, „į sūdą iškakti“, „per nieką juos lėliuoj“, „grauž vienok širdy“, „balsu atsiliep, jau daėjęs kraštą“, „pridirbsi tu kelnes“, „ar padūkės buvai“, „už nieką dūmojau“, „čia esant giltinę“, „duodu labą dieną“, „po nutapimo į sūdavą trobą“, „ims prieš anam vyti“, „kalbėti sukčėliui į pat akis“, „ūsus susuko, pakalą /užpakalį/ atkreipė“, „primurdė dvi kišeni savo“, „gavo sau rublį it raštą“, „bekylstant pro duris“, „klekso by koks kėpis“, „susiurbėm alų“ ir t. t. kone kiekvienoje eilutėje.

Nėra abejonės, kad „Eilės apie srovą“ parašytos talentinga plunksna, puikiai apvaldžiusia nemažame kūrinyje plačią buitinę temą ir nuosekliai ją išvysčiusia, suteikusia poemėlei darnią sandarą, radusia eilėdaros ir stiliaus priemonių humoristiniams ir satyriniams efektams išreikšti. Šiam kūrinėliui pripažintina nemaža literatūrinė vertė.

Kas yra to kūrinėlio autorius? Nežinome. Nėra pagrindo priskirti autorystę J. Pabrėžai, nors tekstas skelbiamas iš jo rankraščio. Jau minėta, kad J. Pabrėžos autorystę eilėraščiams „Esu sau žmogelis“, „Apie pypkininką“ ir „Nu jūs, mergės“ paliudijo S. Daukantas savo prieraišais. Prie šio teksto prieraišo nėra. J. Pabrėžos autorystę neigia ir pati kūrinio tema: jis, berods, nebuvo telšiškis ir negalėjo šitaip pažinti Telšių teismo darbo. Savo ruožtu, J. Pabrėža nei šiame pluoštelyje, nei kur kitur nepaliko jokios užuominos apie „Eilių“ autorių, nors, gal būt, jį žinojo ar net pažinojo.

Todėl šis S. Daukantui atsiųstas „Eilių apie srovą“ tekstas laikytinas J. Pabrėžos surašytu nuorašu, be to, labai geru nuorašu, gal, iš originalo arba autografo. J. Pabrėža nurašė jį savąja (žemaitiška) rašyba (gal, kiek paliesdamas ir tarmę), tačiau šiaip per visą tekstą nepastebima kokių nors spragų, iškraipymų, netikslumų¹, mėginimų ką nors redaguoti ar pakeisti; niekur nesutrunka dvielių ritmas ir rimai. Toks kruopštus ir tikslus teksto perteikimas didžiai pakelia J. Pabrėžos nuorašo vertę, ir gana drąsiai galima laikyti jį autentišku, atitinkančiu kūrinį tokį, koks jis buvo parašytas. Dabar, daugiau kaip po 100 metų, turime būti dėkingi

¹ Išskyrus tik 76 dvielių 2-os eilutės paskutinį žodį *sėdīs*, kuris, atrodo, per klaidą parašytas vietoj *kėpis*, geriau atitinkančio posakio prasmę.

J. Pabrėžai, kad jis tiksliai užfiksavo šį tekstą kaip vertingą jo laikų literatūrinį faktą.

Esame išsiaiškinę, kad J. Pabrėža atsiuntė S. Daukantui savo pluoštelius, taigi ir šį tekstą, 1835 metais. Tačiau „Eilės apie srovą“, tikriausiai, buvo sukurtos bent keleriais metais anksčiau. Jų satyra nukreipta prieš senąjį Telšių teismą, veikusį prieš 1831 m., o po sukilimo Telšiuose nebeliko nei to senojo teismo, nei jo palestros (advokatūros). Ši aplinkybė išaiškinta, skelbiant kitą anoniminę ano meto satyrą — „Telšių miestas yr ant kalno ir toli matyti“¹. Toje satyroje irgi liečiami Telšių palestrantai. Abiejų satyrų atsiradimo laikas turėtų būti maždaug tas pats.

Palietę autorystės klausimą, neatsitiktinai turime sugretinti abu tuos kūrinius: „Telšių miestas yr ant kalno“ ir „Eilės apie srovą, Telšiuose atbūtą“.

Satyroje „Telšių miestas yr ant kalno“ pliekiami Telšių palestrantai („Ten yr daug palestrantų, negal suskaičiuoti. Anie dieną sprovas rašo [...]“) ir kunigai. Beje, „Eilėse apie srovą“ kunigai neliečiami, užtai satyra juo aščiau nukreipta prieš Telšių teismą ir advokatus. „Telšių miestas yr ant kalno“ satyros „advokatai, nabagėliai, anie mandri yra, — kad pamato iš pavieto, žydams futras stato...“ „Eilėse apie srovą“ tų advokatų mandrumas atskleidžiamas konkrečios bylos pavyzdžiu. Atsakovas Berelis yra žydas „iš pavieto“, ir neiškus posakis „žydams futras stato“ įgyja gana aiškią prasmę: advokatai lupa devynius kailius žydams ir nežydams bylininkams, kurie naiviai tiki atrasią teisybę Telšių teisme.

D. Poškos ir A. Klemento autorystę „Eilėms apie srovą“ turime paneigti, jų nekartodami, tais pačiais motyvais, kuriais ji paneigiama satyrai „Telšių miestas yr ant kalno“³. Lieka pasvarstyti ar šis kūrinėlis priskirtinas S. Valiūnui?

Neabejojama, kad S. Valiūnas yra „Birutės“ /arba „Dūmojimo seno žemaičio ant kalno Birutės“/ autorius, nors neturime šios baladės autografo, ir jos autentiško teksto problema tebėra neišspręsta.⁴ Turime taip pat S. Valiūno laišką D. Poškai, „Rašančiam lietuvišką žodinį“, išspausdintą

¹ V. Biržiška, Nežinomo autoriaus satyra iš XIX a. pradžios, Mūsų senovė, K., 1940, t. 3, sąs. 1, p. 113.

² [174], p. 335.

³ V. Biržiška, min. veik., p. 114—115.

⁴ Šiuo metu paskutinis darbas tuo klausimu yra J. Lebonkos straipsnis „Birutės“ dainos autentiško teksto problema“, Literatūra, t. XII/1, V., 1970, p. 59—68. Autorius pasitelkė iš esmės teisingą metodą: atrinkti vieną, labiausiai autoritetingą, nuorašą, kaip pagrindinio teksto šaltinį, ir koreguoti jį pagal kitus nuorašus, jėgu yra įrodytas didesnis jų autoritetingumas, skaitant tuos ar kitus kontekstus. Tuo, labiausiai autoritetingu, tekstu autorius pasirinko „Birutės“ variantą, pirmą kartą paskelbtą „Kolumbe“ 1828 m., tačiau, lygindamas ir koreguodamas, panaudojo ne visus žinomus senuosius nuorašus ir, jų tarpe, nepastebėjo /ar neįvertino/ neseniai surasto rankraštiname S. Daukanto rinkinyje ir paskelbto spaudoje /B. Mituzienė ir V. Jurgutis, Cia skamba po kaimus Birutės daina, Bibliotekų darbas, 1964, Nr 2, p. 12—13/ nuorašo, kuris yra labiau autoritetingas už paskelbtąjį „Kolumbe“. Be to, autorius neperžiūrėjo dar bent 5 ano /meto nuorašų S. Daukanto rinkinyje /RBR, f. 110, tekstai IV 12^a, VIII 19, XVII 1, XXXII 25, XXXIII 121/. Todėl kai kurie J. Lebonkos teiginiai ir išvados yra ginčytinos, ir juo labiau nepriimtinas kaip galutinis jo pasiūlytas atkurtas „Birutės“ tekstas.

L. Ivinskio kalendoriuje 1851 metams ([174], p. 293—295). Daugiau žinoma apie S. Valiūną, kad kituose savo lietuviškuose kūriniuose jis satyriškai pašiepdavo dvarininkų, valdininkų bei dvasininkų gyvenimą, kad stambiausias jo kūrinys lietuvių kalba buvo „Palemono kontubernija“ — satyrinė komiška poema, nukreipta prieš dvasininkus ir palestrantus. Poemos I dalis /„I Telšių — Plungės kontubernija“/ prasidėjusi himnu Bachui ([173], p. 357, 362—363). Tačiau nėra likusių nei šios poemos, nei kitų S. Valiūno lietuviškų satyrinių eilėraščių originalų ar nuorašų. Nedaug ką teatskleidžia apie tuos S. Valiūno kūrinius L. Jucevičiaus pastabos apie „Telšių pliumpį“, L. Potockio /„Pono Kamertono atsiminimai“/ bei J. Belinskio ir M. Brenšteino pateikiamos apie „Palemono kontuberniją“ žinios. S. Valiūnui yra priskiriami /hipotetiškai, dar negalutinai/, kaip šių žuvusių kūrinių fragmentai, kai kurie nuorašų tekstai, pvz., 1964 m. surasta S. Daukanto rinkinyje daina „Slovė Bachuso“¹ ir minėtoji satyra „Telšių miestas yr ant kalno“². Ar galima taip pat priskirti S. Valiūnui čia skelbiamą satyrinę komišką poemėlę „Eilės apie srovą, Telšiuose atbūtą“?

Esame jau atkreipę dėmesį į teminį šios poemėlės saitą su satyra „Telšių miestas yr ant kalno“. Berods, sutampa jų abiejų atsiradimo laikas — prieš 1831 m., kai Telšiuose dar tebebuvo senasis teismas ir palestra. Ar nėra „Eilėse apie srovą“ dar kitų duomenų, siejančių šią poemėlę su neišlikusia satyrine S. Valiūno kūryba?

Pažvelkime į kai kurias poemėlės realijas. Berelis vadinamas „rendoriu Chveiliniu“, o jo arkliai nuėdė javus „storastos Burninio“. Toliau sužinome, jog Berelis yra Viešvėnų dvaro kamisoriaus padonas, t. y. nuomojosi žemę³ iš Viešvėnų dvaro. Viešvėnų miestelis /tada — dvaras/ yra netoli nuo Telšių, o prie Viešvėnų buvo ir tebėra 2 gretimi kaimai: Kveilių ir Burnių⁴. Taigi „rendorius Chveilinis“ būtų Kveilių arendorius, o jo kaimynas „storasta Burninis“ — Burnių seniūnas. Abu vietovardžiai yra tikri, o ir kūrinio autorius bus gerai pažinęs Telšių apylinkes.

Be vietovardžių, poemėlėje yra bent kelios advokatų ir aplikantų pavardės: Pevcevičiaus advokatas Rubežėlis, aplikantai Duseikis /Duseikėlis/, Monstis /„Mągstis“ — tas su didele nose/, teisėjas ar teismo raštininkas Dauburis /Daubarėlis/. O pačiame satyros centre — Berelio advokatas Tautkevičius /Tautkis, Erciu-Tautkis/.

Prieš I pasaulinį karą M. Brenšteinas rinko iš seniausių Telšių miesto gyventojų Idzilevičiaus ir Vėlavičiaus žinias apie Palemono kontubernijos, tos girtuoklių draugijos, narius. M. Brenšteiniui pavyko išaiškinti daugelio

¹ B. Mituzienė ir V. Jurgutis, min. veik., p. 13; B. Mikšytė, Lietuvių silabinė eilėdara /Ryšų su lenkų poezija šviesoje/, Literatūra ir kalba, t. 10, Lietuvių literatūriniai ryšiai ir sąveikos, V., 1969, p. 237.

² V. Biržiška, min. veik., p. 115; R. Mikšytė, min. veik., p. 237, 247.

³ Carinis 1804 m. įstatymas leido žydams nuomoti dvarininkų žemę, bet draudė turėti baudžiauninkų /A. Janulaitis, Žydai Lietuvoje, K., 1925, p. 89 ir kt./.

Zemaitijoje būta žydų smulkių žemės nuomininkų; jiems reikėjo žemės, ypač arkliams laikyti, nes vertėsi arklių transportu, prekių /ir pasitaikančių keleivių/ vežiojimu būdomis iš didesnių miestų. Gal toks buvo ir Berelis, rendorius Chveilinis.

⁴ Lietuvos TSR administracinis-teritorinis suskirstymas, V., 1959, p. 485.

tos draugijos aktyvių bei pasižymėjusių dalyvių pavardės. Savo surinktas žinias jis perdavė J. Belinskiui, rašančiam studiją apie Vilniaus šubravcus. Iš M. Brenšteino informacijos J. Belinskis pateikia savo knygoje sąrašą Telšių girtuoklių draugijos narių, jų tarpe advokatų: M. Prialgauskio, Monstovičiaus, Tautkevičiaus /Towtkiewicz/...¹ Taigi vieno „Eilių apie srovą“ herojaus pavidė yra tikra, tai tikras anuomet buvęs Telšių advokatas Tautkevičius.

Beje, turime poemėlėje dar vieną, šikart epizodiškai paminėtą, tikrą draugijos narį. Iš „plikontėlių“, kurie traktieriuje pas Jonkelienę „ger vyną vardo visokio“², „Mąąstioū [retinta mūsų — V. J.] dydbóornioū su didely noosy reek Ajerooukas cee toosy troboosy“. J. Pabrėžos žemaitiškos rašybos *q, qq* reikia tarti beveik kaip *on*: *mąą da — mon da, atrąąda — at-ronda, qt — ont* ir t. t. Lenkiškos pavardžių formos Tautkevičius, Pevcevičius poemėlėje pavartojamos ir trumpiau: Tautkis, Pevcius. Perskaitę pavardę Mąąstis kaip *Monstis* arba /pilnąja forma/ *Monstovičius*, atpažįstame irgi tikrą buvusį, kaip ir Tautkevičius, Telšių palestrantą ir girtuoklių draugijos narį. Tos pačios draugijos, apie kurią mus pasiekusiomis žiniomis, S. Valiūnas buvo parašęs savo satyrinę poemą „Palemono kontuberniją“.

J. Belinskis baigia pateikiamą Telšių kontubernijos narių sąrašą žodžiais „i inne osoby“ /„ir kiti asmenys“/. Jei M. Brenšteinas buvo išaiškinęs daugiau tos draugijos narių, o J. Belinskis būtų pratęsęs sąrašą, galimas daiktas, atpažintume tarp jų ir daugiau „Eilių apie srovą“ herojų, gal, dar Duseikį, Dauburį /Daubarą/³ ar kitus.

R. Mikšytė, analizuodama S. Valiūno „Birutės“ eilėdarą, nurodo, kad „gilios cezūrų pauzės ir pastovios natūralių moteriškų akcentų ribos keturėilę 11-skiemenę „Birutės“ strofą suskaldo atskirais dveiliiais, kuriuose iš esmės glūdi liaudies dainos metrinė schema /5:6:5:6/“, kad ši „liaudies dainos strofa daro „Birutę“ artimą liaudies dainų intonacijai“, ir kad S. Valiūnas „kūrybiškai rėmėsi liaudies dainų patirtimi“⁴.

„Eilės apie srovą“ parašytos ta pačia silabine 11-skiemenių dveilių eilėdara su cezūromis pagal metrinę schemą 5:6:5:6, artimą liaudies dainai. Dar daugiau, J. Pabrėža užrašė šį tekstą su melodija, iš tikrųjų pagrįsta 5:6:5:6 metru.

Tokie yra keli pastebėjimai, vedantieji į S. Valiūną kaip galimą „Eilių apie srovą, Telšiuose atbūtą“ autorių. Gal jų vis dėlto nepakanka priskirti kūrinį S. Valiūnui. Galutinis sprendimas priklausytų lietuvių literatūros istorikams.

¹ J. Bieliński, Srubawcy w Wilnie /1817—1822/, Zarys historyczny, Wilno, 1910, p. 190.

² Eilutė iš minėtosios „Giesmės Bachuso“.

³ Beje, Daubaro pavardę užtinkame išlikusio S. Valiūno „Palemono kontubernijos“ I giesmės lenkiško teksto priedašuose /L. Ivinskio nuorašas, Lietuvos TSR Mokslų akademijos Centrinės bibliotekos Rankraščių skyrius, 13-F-1400/, žr.: Lietuvių poezija, XIX amžius, Sudarė B. Pranskus, V., 1955, p. 86, 646—647.

⁴ R. Mikšytė, min. veik., p. 240.

Publikuojami tekstai pateikiami J. Pabrėžos rašyba, nieko juose nekeičiant. Atskirais atvejais, kai neišvengiamai būtina, kiek patvarkoma skyryba, nors ir ši bendrai paliekama tokia, kaip J. Pabrėžos rankraštyje. Melodijų pateikiamos faksimilės.

Tekstų seka publikacijoje kiek kitokia, negu J. Pabrėžos pluošteluose. Pirmiausia pateikiami lietuviški tekstai: „Eilės apie srovą“ /XV 1/ ir lietuvių liaudies daina „Riebus oželis“ /XIII 2/. Po jų eina latvių liaudies dainos: „Aš apeme muzyiu meytu“ /XIII 1/ ir „Dieniejau pie kundzinia“ /XV 2/.

1. Anoniminė satyrinė komiška poemėlė „Eilės apie srovą, Telšiuose atbūtą“, J. Pabrėžos užrašymas, 1835 m.

RBR, f. 110, tekstas XV 1. Autografas, lietuvių k.

Eylos

Apee Sproowa Jomiilestas Pona Piewceewicziaus só Beereló
ręędoorió Chweelynió, Teelsziusy atbuta.

Arklee Beerely Ręędooriaus Chweelyyny¹
Noujėedy Jaawus Storastas Bórnyyny².

Stoorasts Piewceewicz matiidams yszkaada,

Sógaaun tus arklus, kad buot paaryszkada.

Kad nebganiitu Jo aawyžuu daaugiaus

Yr buot karootó ysz palėggwa sraagiaaus.

Kiitros Beerelis aatwag žyrgus naakti

Yr nesybbyjoos i Suuda yszkaakty.

Doud Poons Stoorasta paaziawus³ Beerelóu:

Ziids pyylns dydiibys par nieeka jus lelóu.

Meezdams i keerty neatboo niebyyszki

Jog tay nežeertaal raast Suuda Telšzyyszki.

Graauž wyinok Šzyyrdi, dydyi skaausma daara

Yr ponewaalóu i Dwaara ji waara.

Eyt pri Wyyiszwienuu Poona Kamyysoriaus

Klaaustyis paarodas, kóu tóor dariit wooriaus.

Pagaarbíns Poons Dyiws! sakiidamas Poonóu,

Klaaus: benieer tas raaszts szlekts Anoo padoonóu.

Ceerts⁴ saaka, žyyna. Kas cee tamy Raaszty?

Ar cee nedaara Piewceewice zlaasty?

¹ Kveilių arendoriaus, nuomininko.

² Burnių seniūno.

³ Iš lenkų „pozew“ — bylos raštai, šaukimas į teisimą.

⁴ Velnias.

Skaayta tiilomis Poons joo anóu Raaszta
 Baalsó atsylyip jau daeejys kraaszta.
 Beerel! to myigti! — O éze tau Paaziawaa!
 Pridyrybsi tó keelnes toy sproowojoy saawa.
 Kłaausas Rėdooriós: Kąą cee Poons dariity.
 Poons lyyip i Teelszius kóu greycžiaausee skryyity.
 Póóltý pri looskas Poona Tautkeewiėžiaus
 Kad ji geelbietu sproowoy Piewceewiėžiaus.
 Ziids sieed ant aarkli yr leek be gynieejy
 Póół pri miiloojy saawys apginieey.
 Rooda paaziawus, laauk kóu jem pasakiis?
 Kóu Erciu-Taautkis jem éze atsakiis.
 Poons Erciu-Taautkis paarbiegys paaziawus
 Saaka Beerelóu: Kam nóuganee jaawus?
 Paaziawus gaawys: ar paduukys bówaa?
 Koo tó teep yylgaa nedbaalnómy¹ pówaa?
 Beerelis saaka: Oy! aas nezynoojau!
 Yr tooki raaszta óz nieeka dumoojau.
 Ar wel[n]s zynoojy, cee esat gyltyny?
 At gaatwos móóna susiukta kylpyny.
 Panie Tautkiewicz! geelbiek Taamsta móóni!
 Kad nedraskiitu Beereli it sióóni.
 Aas, kyik tyktaa reeks, Jomiilestaa duuśiu
 Ratawook móóni! Kyyteep aas prazuusiu.
 Tad Erciu-Taautki[s], kad reeg móni doosni,
 Lyyip Skrybenteelóu², Piiśz pozew kontrosni³.
 Raśza o raśza: at gaala daar paśuks.
 Nuul aas dumooju! Taas Pieewciaus gaalwa śuks.
 Po paraśima: Erciu-Taautkis maą da
 Jaau nóu mienesys raśziita atraąda⁴.
 Oy! mań cee bóówa pardyydelis džiaauksmus.
 Jogey yr Pieewcióu śuoks smaagynis skaausmus.
 Jook dabaar nómoon: Erciu-Taautkis saaka
 Aas duusiu ziiny, kad reeks buut at Raaka⁵. — /Raaks — Termin/
 Poo dwyjuu dyynu, kłoot pribuun món ziine
 Atszook: riita ir sproowa Berelyne.
 Ant aarkli póólys, laaks pałaaks i Teelsy.
 Jooju tep greeytaa, jog aarklis jau eelsy. — /eelsie./
 Eynó pri Taautky, dóúdó laaba dyyna.
 Kłaausó pakaarnee: kas ce buus śędyyna?

¹ Nerūpestingas, apsileidęs.

² Raštininkėliui.

³ Rašyk priešingą raštą, atsikirtimą /lenkų k./

⁴ Lyg būtų rašyta jau prieš mėnesį.

⁵ Bylai skirtą dieną.

Beereli! saaka, jau dabarczióu taawa
 Buus ana sproowa Troobojoy Siudaawa.
 Eykiau i Siuuda, matiiswa kayp cee eys?
 Ar tóóri róóblu? Be too neapsyeys.
 Poo nóutapyyma i šiudaawa trooba
 Atraadow Šiuudes: tyi naabagus głooba.
 Bet Adwokaataa weyz kaap kam ikóóusty,
 Reets kórs toks tieera, kas nor kaalta góóusty.
 Leend Rubezeelis, parseelis, sóskeelis
 Nóu Piewceewicziaus paapyrkas sukceelis.
 Stoojes priśz Šiuudes, ym poopierió yylga
 Praded sakiity kaalba pardaaug ylga.
 Saaka ans, saaka: wyys malóóu! wyys malóóu!
 Yysded Beereli: szept yr teep saamalóu. — /saamaloo./
 O Piewceewiėiós sóówysó padaara
 Nieekó nekaaltó: tyik móni wyin baara.
 Gaarbie jau Dyyiwóu óózbęgy sakiity.
 Taad Erciu-Taautkis ims priśz anam wiity.
 Asz sau dumoojó: taay ką Taas pasakiis?
 Tóriees kalbieety Śuukcióu i pat akiis.
 Stoojos pri staala: óudyga paakrepy,
 Óustus suśiuka, pakaala aatkrepy,
 Akymis baaltoms it oozi plaatiomis
 Aukztin pazweelgys stoow po Sudziomis.
 Praaded sakiity: saaka! saaka! saaka!
 O kóu tykt saaka: wyys teesiibý saaka.
 Beereli priiwed yr nebuuwós kaaltó
 Yr nóu too griekka čziistaa esat baaltó.
 Sakiit pabęgós: Szaauk Woznis¹ ustąpcie²
 Geen yśz Šiudaawas, i preemyny stąpcie³.
 Wel[n]s tą Sroolieny Zideelka gan góódry
 Aatwedy czionay pri peelna parskoódry.
 Só tryymis kóórwees oobuluu dydžiaausiu
 Leend i pat aakis yr wysómažiaausiu.
 Kąd Erciu-Taautkis ysz pyrmojy kóórwy.
 Ee! To niesmacne!⁴ Meet apęt i kórwi.
 Kąd wiel yśz antra. I to jest niesmacne⁵.
 Treetemy kóórwiey. Aa! To są smaacne⁶.

¹ Teismo tvarkdarys.

² Išeikite /lenkų k./.

³ Ženkite, įeikite /lenkų k./.

⁴ Tie neskanūs /lenkų k./.

⁵ Ir šitie neskanūs /lenkų k./.

⁶ Ot šitie tai skanūs /lenkų k./.

Prikiša Tautkis abydw kiseeny
 Reeg Dyseykeelis oobuly neseeny.
 Tas Duseykeelis, kór só pylwu dydriu
 Bi kumelskrądió rieżlyniee po wydu.
 Yr óns primórdy dwy kiseeny saawa,
 Buut yr daugiaaus kyšes; bet wyyitas nebgaawa.
 Sópóóls Pliikoontaa¹ pri kuurwiu Sroolienys
 Yr groob oobulys nóu saawa Broolienys.

O nie skatyyka uz oobulys nemook
 Kas cee bus toolaus? Kyikwyinas sau dabook.
 Erčiu-Tautkis atsylyip tariidams:
 Beereli zaplać²: oobuly sau riidams.

Klaausó Sroolienys: Kyik reeks tau cee dieety?
 Zideelka saaka: Ruub: reek ósymokieety!
 Ot! Jaau ne taawa rublis sydabryynis!
 Jaau tór pažitka Rėdooriós Chweylyynis,
 Dieley spiirymoos pris Poona Stoorasta
 Sroolieny gaawa sau ruubli it raasta.
 Beerel! chodź ze mną³, Erčiu-Tautkis saaka,
 Eydams proo dóris, żęęg i gaasa⁴ taaka.

Muums dabaar waalnó paspacierawooty
 Potaam ózkriipswa kórnoor snieedawooty.
 Ziinksnis po ziinksny: nebtoolyi Traktieerny
 Eyswa i wyydó, raaswa Joonkelieeny.

O paskóu móódóus wyysy Plikanteelee
 Bi sużawieety paskóu leend plykeelee.
 Dóuk, Rėndorieeny! món styykla Cukraukas,
 Kyts Piperaukas: kyts wiel: món Miętaukas.
 Mąąstióu dydbóórnióu su didely noosy,
 Reek Ajerooukas cee toosy troboosy.

Geer wysy smooctee, liinksmaa biloodamos
 Ósykąązdamis, szneek rokóóudamos:

O món geel śzyrdys, paatys dreb kękleelys,
 Matąt dwiileka giéérós Plikanteelys.

Jaau Erčiu-Tautkis: zaplać Berel! saaka

Klaausąt: kiik cee reeks? Tris Ruublus: atsaaka.

Nu! aas ir duudu Zideelkas palaayke

Ar so tó bieesó prowoosis nełayké? — /nełayky./

Eyswa i Siuudaa: čieesus jau ateejy.

Pasyklausiiswa: ar tyn geeraa eejy.

¹ Aplikantai, advokatų padėjėjai ir mokiniai.

² Bereli, sumokėk /lenkų k./.

³ Bereli, eik su manim /lenkų k./.

⁴ Gatvės.

Nūnie.

Ar. Klee Berel! Rē. dooring Camry. ly. my. Nōjē. dy ja. wu;

Stora. - the Boimyy ny. Jho. rastu Piew co. wia mōh dōm yia Kōada;

Nō. gann tas arklus, Kad but par. gēs. - Ka. - 20.

I Siuudaa žėgąt Wooznasis sušzuka:
 Pristėpucie Strony!¹ Wiisy ten sušpruka.
 Ym Daubareelis skaytiity yšz kniingas
 Gaal jau šupraasty prootas yr aklingas
 Jog Rubezeelis, parseelis, sukeelis,
 Ant Kwizyycyys padyyrbys² suskeelis!
 Món yšz Siudaawas bekyylstāt proo dōris
 Szaauk skaudy buurnō at mōónys Daaubōris.
 Beerel! gđzie idzies? Zaplać tutay kopy³.
 Aas kłaausō: Kyik reeks? Tri Rubli: uuzkopy.
 Apsymokieejys Siudaawoy troobojoy
 Griisztō pri Arkly kaarcymoy kaalnojoy.
 Tyn Piewcewice pri staała besieedis
 Raąku paarąmstō kleeksa bi kooks Sieedis⁴.
 Ans weerk! aas weerky!—Ans smuutnōs! as smuutnōs.
 Nuul! As prabyłaa: kaam ce reeks buut smuutnōs?
 Kam ce sprowootyis? Kam yr pardawootyis
 Geriaaus bus abōóm pakombynawootyis.
 O Piewcewice: „Nōó! — Pasygaadikiau?
 „Dooris i Siuuda saawyi ozdariikiau“.
 As dōúdō goorcy Alaaus dubeltaawa
 Yr Taamsta ąntra tepaat butelkaawa.
 Aa! Tegól bus teep. Ot! jau yr pabąga;
 Sōósōrbiem aatō! Padaariem óózbąga.
 Poons Piewcewice zgaadoy šu Beerelu
 Jau nieeka nebgaaus koliitas⁵ Sukceelu.
 Aas nōu too laayka, kaamy žmoogō raądō
 Noorēt sprowootyis: Beeprotiō ysraądō.
 Staatee jem sakaau: geriaaus pasygaadity:
 Kaap saawa pelneeli weeltoo yšlaaydity.

Užbąga Istooryjys.

2. Lietuvių liaudies daina apie riebių oželį. J. Pabrėžos užrašymas, 1835 m.
 RBR, f. 110, tekstas XIII 2. Autografas, lietuvių k.

Ryibós oželis

1. Augyna Bobely ryibi oželi. /bis/
 Moja dingi, moja dingi. Nazaray, tabaľay. Tifa.
 Tisa-bata. Wingi. Siudy, tudy.— Mōna oželis
 Kōdłocziós, kōdłocziós!
2. Iszoka Oželis i kopustu darža. /bis/
 Moja dingi, moja dingi. Nazaray. Tabaľay. Tifa.
 Tisa-bata. Wingi. Siudy. Tudy. Mōna Oželis
 Kōdłocziós, kōdłocziós!
3. Yszwary Oželi ysz kopustu darža. /bis/
 Moja dingi. Moja dingi. Nazaray. Tabaľay. Tifa.
 Tisa-bata. Wingi. Siudy. Tudy. Mōna oželis
 Kōdłocziós! Kōdłocziós!
4. Atrada ožely wyinus ragelus. — /bis/
 Moja dingi. Moja dingi. Nazaray. Tabaľay. Tifa.
 Tisa-bata. Wingi. Siudy. Tudy. Mōna Oželis
 Kōdłocziós. Kōdłocziós.
5. Ysz wyina ragely yszdiga myżelis. — /bis/
 Moja Dingi. Moja dingi. Nazaray. Tabaľay. Tifa.
 Tisa-bata. Wingi. Siudy. Tudy. Mōna oželis
 Kōdłocziós! Kōdłocziós!
6. Ysz ątra ragely yszdiga rōgelis. — /bis/
 Moja Dingi. Moja Dingi. Nazaray. Tabaľay. Tifa.
 Tisa-bata. Wingi. Siudy. Tudy. Mōna oželis
 Kōdłocziós! Kōdłocziós.
7. O tas oželis bōwa labaa pōykōs. /bis/
 Moja Dingi. Moja Dingi. Nazaray. Tabaľay. Tifa.
 Tisa-bata. Wingi. Siudy. Tudy. Mōna oželis
 Kōdłocziós. Kōdłocziós.
 etc. etc. etc.¹

¹ Šalys, prieikite /lenkų k./.
² Ano meto teisine kalba inkvizicija /inquisitio/ reiškė bylos aplinkybių aiškinimą;
 „ant kvizicijos padirbęs“ būtų — būtų atidėjo, kad dar ją tirtų.
³ Bereli, kur eini? Sumokėk čia už nuorašą /lenkų k./.
⁴ „Sėdįs“ — čia, tur būt per klaidą pakartotas paskutinis pirmesnės eilutės žodis;
 pagal prasmę turėtų būti „kėpis“: klekso by koks kėpis. „Lietuvių kalbos žodynas“
 /t. 5, V., 1959/ žodį „kėpis“ duoda iš salantiškio F. Sragio kortelių, taip pat nuo Pikelių
 /Mažeikių raj./, Varnių ir paties J. Pabrėžos raštų.
⁵ Kapšelis, piniginė.

¹ Ir t. t. /lot./.

Zingy Kurlandische

1. Aš apeme muzyiu Meytu.
Winja: way! mana, way!
Aš nobagas cylwecynys.
Falda-ryda-ram. /Secunda pars repetitur/¹
2. Winnia ede ceptus calles
Way! mana way!
Aš ar sawa skabe putre
Falda-ryda-ram.— /bis/
3. Winnia dzeré allu medu
Way! mana way!
Aš ar sawa patacéné
Falda-ryda-ram.
4. Winnia gulé spelwenose,
Way! mana way!
Aš unt sawa cisiu maysiu.
Falda-ryda-ram.— /bis/
5. Winnia neše szlešiu krekles;
Way! mana way!
Aš ar sawa pakul bikšžems;
Falda-ryda-ram.
6. Winnia brautce šžešiu mellems;
Way! mana way!
Aš ar sawa kumpu keewé
Falda-ryda-ram.
7. Winnia brautce eksz karetems;
Way! mana way!
Aš ar sawa šžiudu ratems.
Falda-ryda-ram.— /bis/ — Finis².

¹ Antroji dalis kartojama /lot./.

² Galas /lot./.

7. Winnia brautce eksz karetems;
Way! mana way!
Aš ar sawa šžiudu ratems:
Falda-ryda-ram. (bis) - Finis.

Aš apeme muzyiu meytu. Winnia way mana way,
Aš na-ba-gas cylwe-cy-ny. Fal-da-ry-da-ram.

Zihngy Kuhrzemiszka.

Dienėjau pie Kundzīnia pyhrmu gaadu.
Kuundzīns man jėédewē wieena wiisztīny.
Wiisztīny man ta kiaaušziūs déėje
Smuukus un daaylus.— Wiisztas un gaaylus.
Smuukus un daaylus.— Wiisztas un gaaylus.

Dieeniejau pie Kuundzīnia ootru gaadu.
Kuundzīns man jėédewē wieena gaayliti.
Maan tas gaaylitis kiiku riiku.
Maan ta wiisztīny kiaaušziūs deėje.
Smuukus un daaylus. Wiisztas un Gaaylus. Repete.

Dieeniejau pie Kuundzīnia treešziō gaadu.
Kuundzīns man jėédewē wieenu piiliti.
Maan ta Piiliti pliiku pleeku!
Man tas gaaylitis kiiku riiku
Maan ta Wiisztīny kiaaušziūs deėje.
Smuukus un daaylus.— Wiisztas un Gaaylus. repete

Dieeniejau pie Kuundzīnia čzeetwyrto gaadu
Kuundzīns man jėédewē wieenu zoostīny
Maan ta zoostīny giigu gaagu
Maan tas gaaylitis kiiku riiku
Maan ta Piiliti pliiku pleeku,
Maan ta Wiisztīny kiaaušziūs deėje
Smuukus un daaylus.— Wiisztas un Gaaylus.— Rep.

Dieeniejau pie Kuundzīnia piėėkto gaadu
Kuundzīns man jėédewē wieenu Cuuce.
Maan ta Cuucyna riiku raaku.
Maan ta Zoostīny giigu gaagu.
Maan ta Piiliti pliiku pleeku.
Maan tas Gaaylitis kiiku riiku.
Maan ta Wiisztīny kiaaušziūs deėje.
Smuukus un daaylus. Wiisztas und Gaaylus. Rep.

¹ Repete /repet., rep. r./ — čia ir kituose posmuose — pakartok /lot./.

Dieeniejew pie Kuundzīnia šzeesto gaadu
Kuundzīns man jėédewē wieenu Tiitara.
Maan tas Tiitars kuuldu buuldu.
Maan ta Cuucyna riiku raaku
Maan ta Zoostīny giigu gaagu
Maan ta Piiliti pliiku pleeku
Maan tas Gaaylitis kiiku riiku
Maan ta Wiisztīny kiaaušziūs deėje
Smuukus un daaylus. Wiisztas un Gaaylus. Repete.

Dieenjeū pie Kuundzīnia seeptito gaadu.
Kuundzīns man jėédewē wieenu Aytīny.
Man ta Aytīny saayminieca.
Man tas Tiitars kuuldu buuldu.
Man ta Cuuce riiku raaku.
Man ta Zoostīny giigu gaagu.
Man ta Piiliti pliiku pleeku.
Man tas Gaaylitis kiiku riiku.
Man ta Wiisztīny kiaaušziūs deėje.
Smuukus un daaylus. Wiisztas un Gaaylus. Rep.

Dieeniejew pie Kuundzīnia aastata gaadu
Kuundzīns man jėédewē wieenu Ziirdzinu.
Man tas Ziirdzins paabrauktiees.
Man ta Aytīny saayminieca.
Man tas Tiitars kuuldu buuldu
Man ta Cuuce riiku raaku.
Man ta Zoostīny giigu gaagu.
Man ta Piiliti pliiku pleeku
Man tas gaaylitis kiiku riiku.
Man ta Wiisztīny kiaaušziūs deėje.
Smuukus un daaylus. Wiisztas un Gaaylus. Repete.

Dieniejew prie Kuundzīnia deewintu gaadu.
Kuundzīns man jėédewē wieenu Goosniny. /Kaarwy./
Man ta Goosnina paaszlauktiees.
Man tas Ziirdzins paabrauktiees.
Man ta Aytīny saayminieca.
Man tas Tiitars kuuldu buuldu.
Man ta Cuuce riiku raaku.
Man ta Zoostīny gigu gaagu.
Man ta Piiliti pliiku pleeku
Man tas Gaaylitis kiiku riiku.
Man ta Wiisztīny kiaaušziūs deėje.
Smuukus un daaylus.— Wiisztas un Gaaylus. Rep.

Dieniejew pie Kuundzynia deeszimto gaada.

Kuundzyns man jéédewe wieenu Suuniti.

Man tas Suunitis maajas saarga.— Man ta Goosnina paaszlaukties.— Man tas Ziirdzins paabraukties.—

Man ta Aytyny saaymynieca.— Man tas Tiitars kuuldu buuldu.— Man ta Cuuce riiku raaku.—

Man ta Zoostiny giigu gaagu.— Man ta Piility pliiku pleeku.— Man tas Gaaylitis kiiku riiku.— Man ta Wiisztiny kiaaušzius deeje.

Smuukus un daaylus.— Wiisztas un Gaaylus. R.

Dieniejew pie Kuundzynia wienpat šimto gaadu.

Kuundzyns man jéédewe wieenu Kaatiti.

Man ta Kaatity pelles reeje.— Man tas Suunitis maajas saarga.— Man ta Goosnina paaszlaukties.—

Man tas Ziirdzins pabraukties.— Man ta Aytyny saaymynieca.— Man tas Tiitars kuuldu buuldu.—

Man ta Cuuce riiku raaku.— Man ta Zoostiny giigu gaagu.— Man ta Piility pliiku pleeku.— Man tas Gaaylitis kiiku riiku.— Man ta Wiisztiny kiaaušzius deeje.

Smuukus un daaylus.— Wiisztas un Gaaylus. Repet.

Finis

«Стихи о деле в Тяльшайском суде» и другие автографы Ю. Пабрежи в рукописном собрании песен С. Даукантаса

В. Юргутис

Резюме

Замечательный исследователь флоры Литвы Ю. Пабрежа уделял также много внимания быту народа и его фольклору. Общность интересов сблизила его с С. Даукантасом, выдающимся историком, собирателем и издателем устного творчества литовского народа. При отъезде Даукантаса в Петербург Пабрежа организовал запись и пересылку затем (1835 г.) ему фольклорных материалов.

Предметом публикации являются сохранившиеся в рукописном собрании С. Даукантаса 4 текста, записанные самим Пабрежей [66, 67], — 3 народные песни (1 литовская и 2 латышские) и 1 литературное анонимное юмористически-сатирическое произведение о феодальном Тяльшайском суде (существовавшем до 1831 г.) — «Стихи о происшедшем в Тяльшай судебном деле его милости пана Певцевича с хвейлинским арендатором Берелисом». «Стихи» представляют собою талантливое и яркое произведение. Ни в автографе, ни в письмах Пабрежи к Даукантасу нет каких-либо сведений об авторе «Стихов». На основании текстологических и литературно-исторических данных ставится вопрос о возможной принадлежности произведения к несохранившемуся сатирическому творчеству талантливого литовского поэта начала XIX в. Сильвестраса Валюнаса, автора популярной в Литве «Песни о Бируте».